

Cyfansoddiad

Plaid Cymru – The Party of Wales

Constitution

Plaid Cymru – The Party of Wales

1

Enw

Enw'r blaid fydd 'Plaid Cymru - The Party of Wales' (cyfeirir ati hefyd fel “y Blaid”).

2

Amcanion

Fel Plaid Genedlaethol Cymru, amcanion y Blaid fydd:

2.1
Ennill annibyniaeth i Gymru yn Ewrop.

2.2
Sicrhau llewyrch economaidd, cyfiawnder cymdeithasol a lles yr amgylchedd naturiol, yn seiliedig ar sosiolaeth ddatganolaidd.

2.3
Adeiladu cymdeithas genedlaethol yn seiliedig ar ddinasyddiaeth gyfartal, parch i wahanol draddodiadau a diwylliannau, a gwerth cydradd pob unigolyn, beth bynnag fo'i hil, cenedligrwydd, rhyw, lliw, credo, rhywioldeb, oedran, ableddd na chefnidir cymdeithasol. Rhain yw gwerthoedd craidd y Blaid.

2.4
Creu cymdeithas ddwyieithog drwy hyrwyddo adfywiad yr iaith Gymraeg.

2.5
Hyrwyddo cyfraniad Cymru i'r gymdeithas fyd-eang ac ennill iddi yr hawl i aelodaeth o'r Cenhedloedd Unedig.

1

Name

The party shall be called 'Plaid Cymru - The Party of Wales' (hereinafter also called “the Party”).

2

Aims

As the National Party of Wales, the Party's aims shall be:

2.1
To secure independence for Wales in Europe.

2.2
To ensure economic prosperity, social justice and the health of the natural environment, based on decentralist socialism.

2.3
To build a national community based on equal citizenship, respect for different traditions and cultures and the equal worth of all individuals, whatever their race, nationality, gender, colour, creed, sexuality, age, ability or social background. These are the Party's core values.

2.4
To create a bilingual society by promoting the revival of the Welsh language.

2.5
To promote Wales's contribution to the global community and to attain membership of the United Nations.

3 Dulliau

3.1

Bydd Plaid Cymru - The Party of Wales yn ymgynnal at yr amcanion hyn trwy weithgaredd gwleidyddol, a drefnir yn ddemocrataidd gan aelodau'r Plaid yn cydgysylltu â'i gilydd yn ddirwystr yn unol â darpariaeth y Cyfansoddiad hwn.

3.2

Bydd holl weithgareddau'r Plaid yn cael eu cynnal yn unol â'r egwyddor o gyfle cyfartal i bob aelod.

3 Methods

3.1

Plaid Cymru - The Party of Wales shall pursue its aims by means of political activity, democratically organised by members of the Party freely associating together according to the provisions of this Constitution.

3.2

All the Party's activities shall be conducted in a manner consistent with the principle of equality of opportunity for all members.

4 Aelodaeth

4.1

Disgrifir y trefniadau sy'n rheoli ceisiadau i ddod yn aelod o'r Blaid ac i adnewyddu aelodaeth, ar gyfer rhai sydd â hawl cyfreithiol i fod yn aelodau o bleidiau gwleidyddol yng Nghymru, yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Aelodaeth, Safonau a Disgyblaeth

4.2

Bydd yr egwyddorion canlynol yn llywodraethu'r Rheolau Sefydlog hynny:

4.2i

Mae aelod yn cytuno i hyrwyddo amcanion y Blaid fel y'u disgrifir hwynt yn y Cyfansoddiad hwn

4.2ii

Ni fydd aelod yn aelod o unrhyw fudiad gwleidyddol arall a fydd yn sefyll yn erbyn Plaid Cymru - The Party of Wales mewn etholiadau

4.2iii

Mae aelod yn cytuno i gadw at Gyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y Blaid

4.2iv

Bydd aelod yn talu'r tâl aelodaeth, a benderfynir o bryd i'w gilydd gan y Cyngor Cenedlaethol

4.2v

Bydd aelod wedi cael ei dderbyn yn aelod gan y corff priodol, a ddiffinnir yn y Rheolau Sefydlog.

4.3

Bydd gan unrhyw ymgeisydd am aelodaeth neu am adnewyddiad aelodaeth, y bo ei gais yn cael ei wrthod, yr hawl i apelio fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Aelodaeth, Safonau a Disgyblaeth.

4 Membership

4.1

Procedures governing applications to become a member of Plaid Cymru - The Party of Wales and the renewal of membership for those legally entitled to be members of political parties in Wales, are described in the Standing Orders for Membership, Standards & Discipline.

4.2

The following principles shall govern those Standing Orders:

4.2i

A member agrees to further the aims of the Party as described in this Constitution

4.2ii

A member shall not be a member of any other political organisation contesting elections in opposition to Plaid Cymru - The Party of Wales

4.2iii

A member agrees to abide by the Constitution and Standing Orders of the Party

4.2iv

A member shall pay the membership fee, as determined from time to time by the National Council

4.2v

A member shall have been accepted into membership by the appropriate body as defined in Standing Orders.

4.3

Any applicant for membership or for renewal of membership who is denied such membership shall have a right of appeal as described in Standing Orders for Membership, Standards & Discipline.

5 Disgyblaeth

5.1
Gellir cymryd camau disgyblu yn erbyn unrhyw aelod gan y corff priodol a ddiffinir yn y Rheolau Sefydlog pan nad yw aelod yn parhau i gydymffurfio â gofynion paragraff 4, neu pan fo ei ymddygiad mewn rhyw ffordd arall yn niweidiol i'r Blaid.

5.2
Bydd gan unrhyw aelod sy'n cael ei ddisgyblu fel yma yr hawl i apelio fel a ddisgrifir yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Aelodaeth, Safonau a Disgyblaeth.

6 Lefelau Sylfaenol Trefniadaeth Leol

6.1
Lefel sylfaenol trefniadaeth y Blaid fydd yr Etholaeth, a fydd yn gyfrifol am weithgareddau'r Blaid o fewn ei hardal weithredu ddiffiniedig.

6.2
Bydd Etholaethau'n cael eu sefydlu ar yr union ffiniau a ddefnyddir ar gyfer etholaethau Senedd San Steffan.

6.3
Gall y Pwyllgor Etholaeth sefydlu Canghennau.

6.4
Bydd pob Etholaeth a Changen yn gweithredu yn unol â Cyfansoddiad a Rheolau Sefydlog y Blaid a bydd ganddynt y trefniadau angenrheidiol er mwyn cydymffurfio â gofynion cofrestru a chyfrifo deddfwriaeth gyfredol.

5 Discipline

5.1
Disciplinary measures may be taken against a member by the appropriate body defined in Standing Orders where a member no longer complies with the requirements of paragraph 4, or whose behaviour is otherwise damaging to the Party.

5.2
Any member so disciplined shall have a right of appeal as described in Standing Orders for Membership, Standards & Discipline.

6 Principal Levels of Local Organisation

6.1
The primary level of organisation for the Party shall be the Etholaeth which shall be responsible for the Party's activity within its defined area of operation.

6.2
Etholaethau shall be coterminous with the boundaries of the Westminster Parliamentary constituencies.

6.3
Branches may be established by the Etholaeth Committee.

6.4
Each Etholaeth and Branch shall conduct its affairs according to the Party's Constitution and Standing Orders and shall have the necessary arrangements in place to conform with the registration and accounting requirements of current legislation.

7 Pwyllgorau Etholaeth

7.1
Sefydlir Pwyllgor Etholaeth ar gyfer pob un o Etholaethau cyfredol Senedd San Steffan.

7.2
Etholir y pwyllgorau hyn o blith yr aelodaeth yn unol â'r Rheolau Sefydlog ar gyfer Etholaethau, a fydd yn cynnwys fel lleiafswm y rheidrwydd i sicrhau cynrychiolaeth o bob un cangen gydnabyddedig o fewn yr etholaeth.

7.3
Disgrifir gweithrediad Pwyllgorau Etholaeth yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Etholaethau.

7.4
Bydd Pwyllgorau Etholaeth yn gyfrifol o fewn eu tiriogaethau am:

7.4i
Gydlyn strategaeth wleidyddol y Blaid, ynghyd â gweithgareddau ymgyrchu ac etholiadol, recriwtio a chadw aelodau, addysg wleidyddol, datblygu polisi a chynnal trafodaeth

7.4ii
Cydweithio gyda'r Etholaeth gyfagos y parwyd hwy â hi at ddibenion etholiadau'r Senedd er mwyn ffurfio Talaith (ll: Taleithiau) i gynnal pob agwedd o weithgareddau etholiadol ac ymgyrchu yng nghyd-destun yr etholiadau hynny, yn unol â'r Rheolau Sefydlog ar gyfer Taleithiau

7.4iii
Datblygu'r rhwydwaith o Ganghennau fel bo'n briodol gan gynorthwyo'r Canghennau gwannaf yn yr ardal

7.4iv
Cefnogi gwaith y Canghennau sydd o fewn yr Etholaeth gan gynnwys eu gwaith wrth godi arian, gweithgareddau cymdeithasol, ymgyrchoedd lleol a chynnal meddalwedd adnabod pleidleiswyr ac ymgyrchu.

7 Etholaeth Committees

7.1
An Etholaeth Committee shall be formed for each current Westminster Parliamentary Constituency.

7.2
Such committees shall be elected from amongst the membership in accordance with the Standing Orders for Etholaethau, which shall have as a minimum requirement the need for each recognised branch within the Etholaeth to be represented.

7.3
The conduct of Etholaeth Committees is described in the Standing Orders for Etholaethau.

7.4
Etholaeth Committees shall be responsible within their areas for:

7.4i
Co-ordinating the Party's political strategy, electoral and campaigning activities, recruitment and retention of members, political education, policy development and debate

7.4ii
Collaborating with the neighbouring Etholaeth with which they are paired for the purpose of Senedd elections in order to form a Talaith (pl: Taleithiau) to conduct all aspects of electoral and campaigning activities in the context of those elections, in accordance with the Standing Orders for Taleithiau

7.4iii
Developing the Branch network as appropriate and helping weaker Branches within its area

7.4iv
Supporting the work of the Branches within the Etholaeth, including their work in fundraising, social events, local campaigns and maintenance of voter recognition and campaigning software.

7.5
Bydd pob Pwyllgor Etholaeth yn talu ffi cofrestru blynyddol i'r Blaid.

7.6
Gall Cangen sydd yn gweithredu tu allan i Gymru wneud cais i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol i gael ei dynodi yn Etholaeth.

7.5
Each Etholaeth Committee shall pay an annual affiliation fee to the Party.

7.6
A Branch wishing to operate outside of Wales may apply to the National Executive Committee for designation as an Etholaeth.

8 Canghennau

8.1

Gall Pwyllgorau Etholaeth—ac fe'u hanogir i wneud—gydnabod, sefydlu, datblygu a chefnogi rhwydwaith o Ganghennau a fydd yn cynnig peirianwaith wedi'i wreiddio'n lleol ar gyfer gweithredu'r strategaeth wleidyddol gan gynnwys agweddau megis codi incwm ac uniaethu agos ag etholwyr.

8.2

Fel arfer, ond nid o reidrwydd ym mhob achos, bydd Canghennau wedi eu seilio ar wardiau etholiadol unigol, neu gyfuniadau o wardiau.

8.3

Er mwyn cael ei chydabod gan y Pwyllgor Etholaeth fel Cangen swyddogol, bydd y Cangen yn cynnwys y nodweddion hyn:

8.3i

Bydd gan Gangen o leiaf 10 aelod cyfredol wedi eu cofrestru gan Swyddfa Genedlaethol y Blaid

8.3ii

Bydd Cangen wedi talu'r ffi gofrestru fel a osodir gan y Cyngor Cenedlaethol.

8.4

Gall y Pwyllgor Etholaeth osod criteria ychwanegol ar gyfer cydnabod Canghennau yn seiliedig ar y strategaethau gwleidyddol a gweithredol a fabwysiedir ganddo, mewn cytundeb â'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

8.5

Disgrifir gweithrediad Canghennau yn y Rheolau Sefydlog ar gyfer Canghennau.

8 Branches

8.1

Etholaeth Committees may—and are encouraged to—recognise, establish, develop and support a network of Branches that provide locally rooted mechanisms for the delivery of the political strategy including such aspects as income generation and close identification with the electorate.

8.2

Such Branches will normally, but not exclusively, be based on individual electoral wards or combinations of wards.

8.3

The characteristics which would enable an Etholaeth Committee to recognise a Branch will include the following requirements:

8.3i

A Branch will have at least 10 current members, as recorded by the Party's National Office

8.3ii

A Branch will have paid the current registration fee as set by National Council.

8.4

The Etholaeth Committee may set additional criteria for recognition of Branches based on the operational and political strategies it adopts, subject to agreement by the National Executive Committee.

8.5

The conduct of Branches is described in the Standing Orders for Branches.

9 Pwyllgorau Sir

9.1
Bydd Pwyllgor Sir yn cael ei sefydlu a fydd yn cynnwys cynrychiolyddion o'r Canghennau sydd o fewn ardal ddaearyddol y Cyngor Sir neu'r Cyngor Bwrdeistref Sirol.

9.2
Prif bwrpas y pwyllgorau hyn fydd i gynnig cefnogaeth a chraffu gwaith cynghorwyr etholedig, ac i adnabod meysydd polisi craidd o fewn maes gwaith yr Awdurdod Lleol a all fod yn sail i ymgyrchu lleol.

9.3
Bydd y pwyllgor hwnnw yn gweithredu'n unol â'r Rheolau Sefydlog ar gyfer Pwyllgorau Sir.

10 Ardaloedd Etholiadol y Senedd - Taleithiau

10.1
Bydd Plaid Cymru yn mabwysiadu'r derminoleg "Talaith" ar gyfer pob un o unedau etholiadol Senedd Cymru. Dylid ffurfio Pwyllgor Talaith o gynrychiolwyr yr Etholaethau yn y Dalaith honno. Bydd gofyn i'r pwyllgorau hyn wneud trefniadau ar gamau rheoli cyllid, am ddewis ymgeiswyr ac am strategaeth ymgyrchu ar gyfer etholiadau'r Senedd, a byddant yn gweithredu yn unol â'r holl Rheolau Sefydlog priodol.

9 County Committees

9.1
A County Committee shall be formed encompassing representatives of Branches within the geographical area of the County or County Borough Council.

9.2
The primary purpose of these committees shall be to provide both support and scrutiny to elected councillors and to identify core policy areas within the remit of the Local Authority which can form the basis of local campaigning.

9.3
These committees shall operate in accordance with the Standing Orders for County Committees.

10 Senedd Electoral Regions - Taleithiau

10.1
Plaid Cymru will adopt the terminology of 'Talaith' (pl: Taleithiau) for each of the electoral units of Senedd Cymru. A Talaith Committee shall be formed from representatives of the Etholaethau that comprise that Talaith. These committees shall be required to make arrangements for financial controls, for the selection of candidates, and for campaigning strategy for Senedd elections and shall operate in accordance with all appropriate Standing Orders.

11 Adrannau Cenedlaethol

11.1

Gall aelodau o'r Blaid sy'n dymuno gwneud darpariaeth ar gyfer diddordebau penodol ffurfio adrannau, a chaiff y rheini wneud cais i'r Cyngor Cenedlaethol am gael eu cydnabod fel Adrannau Cenedlaethol swyddogol o'r Blaid.

11.2

Gall y Cyngor Cenedlaethol gydnabod Adrannau Cenedlaethol swyddogol pan fo'r Cyngor Cenedlaethol wedi cytuno ar Gyfansoddiad a Rheolau Sefydlog yr Adran.

11.3

Bydd statws Adrannau Cenedlaethol Swyddogol yn cael ei adolygu yn flynyddol yng Nghyfarfod Cyffredinol Blyneddol y Cyngor Cenedlaethol.

11.4

Bydd pob Adran Swyddogol yn cyflwyno adroddiad blyneddol yn sesiwn mewnol y Gynhadledd.

11.5

Os yw aelodau Adran yn penderfynu dod ag Adran i ben gyda phenderfyniad gan yr awdurdod priodol o fewn yr Adran, bydd y cyn-gadeirydd yn hysbysu'r Prif Weithredwr o benderfyniad yr Adran a bydd holl adnoddau'r Adran yn cael eu trosglwyddo i'r Blaid yn genedlaethol.

11.6

Gall y Cyngor Cenedlaethol benderfynu dileu unrhyw Adran, ac os bydd yn gwneud bydd adnoddau'r Adran sydd yn cael eu dileu yn cael eu trosglwyddo i'r Blaid yn genedlaethol.

11 National Sections

11.1

Members of the Party wishing to cater for specific interests may form sections, which may apply to the National Council for recognition as official National Sections of the Party.

11.2

The National Council may recognise official National Sections where National Council has agreed the Constitution and Standing Orders by which the Section abides.

11.3

The status of Official National Sections shall be reviewed each year in the Annual General Meeting of National Council.

11.4

All Official Sections will submit an annual report in the internal session at the Conference.

11.5

If the members of the Section resolve to wind up a Section by a resolution of the appropriate authority of that Section, the outgoing chair will inform the Chief Executive of its decision and all the resources of the Section will be transferred to the Party nationally.

11.6

The National Council may resolve to abolish any Section, and upon doing so all the resources of the abolished Section will be transferred to the Party nationally.

12 Y Cyngor Cenedlaethol

12.1
Sefydlir Cyngor Cenedlaethol a fydd yn gyfrifol am:

- 12.1i
Gadarnhau strategaeth y Blaid yn dilyn argymhellion y Pwyllgor Gwaith
- 12.1ii
Cytuno aelodaeth y Fforwm Polisi Cenedlaethol a thrin a thrafod mentrau polisi
- 12.1iii
Cymeradwyo cynnwys strategol ac egwyddorion pob maniffesto etholiadol, gan sicrhau cysondeb â pholisi'r Blaid
- 12.1iv
Gweithredu unrhyw benderfyniad a gyfeirir ato gan y Gynhadledd
- 12.1v
Unrhyw swyddogaethau eraill a briodolir iddo mewn rhannau eraill o'r Cyfansoddiad hwn a'r Rheolau Sefydlog.

12.2
Disgrifir trefn a chyfansoddiad y Cyngor Cenedlaethol yn Rheolau Sefydlog y Cyngor Cenedlaethol.

12 National Council

12.1
There shall be a National Council which shall be responsible for:

- 12.1i
Confirming the Party's strategy following proposals by the National Executive
- 12.1ii
Agreeing the membership of the National Policy Forum and debating policy initiatives
- 12.1iii
Approving the strategic content and principles of each election manifesto, ensuring consistency with Party policy
- 12.1iv
Implementing any decisions which the Conference has directed to it
- 12.1v
Other such functions attributed to it elsewhere in this Constitution and Standing Orders.

12.2
The conduct and constitution of National Council are described in the Standing Orders for National Council.

13 Y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol

13.1
Ceir Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol a fydd yn gyfrifol am:

13.1i
Gytuno cyfeiriad strategol a gwleidyddol y Blaid a'i gyflwyno i'w cymeradwyo gan y Cyngor Cenedlaethol

13.1ii
Sicrhau bod penderfyniadau'r Gynhadledd a'r Cyngor Cenedlaethol yn cael eu gweithredu

13.1iii
Rheoli cyllid a threfniadaeth y Blaid

13.1iv
Craffu ar waith yr holl unigolion a thimau sy'n gyfrifol am wireddu'r strategaeth

13.1v
Trefnu a chyfarwyddo ymgyrchoedd cenedlaethol

13.1vi
Cyflogi a chyfarwyddo staff a chynnal ac adolygu pob polisi a gweithdrefn sy'n rhan o'r rôl o fod yn gyflogwr

13.1vii
Perchnogaeth a rheolaeth ar asedau cenedlaethol y Blaid.

13.2
Disgrifir trefn a chyfansoddiad y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn Rheolau Sefydlog y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol. Gall y Rheolau Sefydlog hyn wneud darpariaeth ar gyfer cyflawni unrhyw rai neu'r cyfan o'r swyddogaethau uchod trwy is-bwyllgorau a/neu grwpiau gorchwyl-a-gorffen priodol, ond ni fydd y ddarpariaeth hon yn dwyn ymaith gyfrifoldeb cyffredinol y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol.

13 National Executive Committee

13.1
There shall be a National Executive Committee which shall be responsible for:

13.1i
Agreeing the strategic and political direction of the Party and presenting it for approval to the National Council

13.1ii
Ensuring that decisions of Conference and National Council are implemented

13.1iii
Managing the Party's organisation and finances

13.1iv
Scrutinising the work of all individuals and teams charged with the implementation of the strategy

13.1v
Organising and directing national campaigns

13.1vi
The employment and direction of staff and the maintenance and regular review of all policies and procedures incumbent with the role of being an employer

13.1vii
The ownership and management of the Party's national assets.

13.2
The conduct and constitution of National Executive are described in the Standing Orders for National Executive. These Standing Orders may make provision for the operation of any or all of the above functions via appropriate subcommittees and/or task-and-finish groups, but this provision shall not remove the National Executive's overall responsibility.

14 Tîm yr Arweinydd

14.1

Sefydlir Tîm yr Arweinydd a fydd yn gyfrifol am oruchwylio tactegau gwleidyddol y Blaid o ddydd i ddydd a gweithrediad ymarferol strategaeth y Blaid.

14.2

Bydd Tîm yr Arweinydd yn cynnwys:

- Arweinydd y Blaid
- Cadeirydd y Blaid
- Arweinydd y Blaid yn San Steffan
- Y Prif Weithredwr (heb bleidlais)

14.3

Gall Tîm yr Arweinydd gyfethol aelodau ychwanegol ar sail dros dro neu barhaol yn ddarostyngedig i gadarnhad y Pwyllgor Gwaith.

14.4

Bydd cofnodion llawn Tîm yr Arweinydd yn cael eu cadw a'i cylchredeg i'r Pwyllgor Gwaith a bydd yr Arweinydd yn eu cyflwyno ar gyfer eu craffu.

14 Leader's Team

14.1

There shall be a Leader's Team which shall be responsible for overseeing the day-to-day political tactics of the Party and the executive implementation of the Party's strategy.

14.2

The Leader's Team shall include:

- The Leader of the Party
- The Chair of the Party
- The Parliamentary Leader
- The Chief Executive (non-voting)

14.3

The Leader's Team may co-opt further members on a temporary or permanent basis subject to ratification by the National Executive.

14.4

Full minutes of the Leader's Team will be prepared and circulated to the National Executive, and be subject to the NEC's scrutiny via the Leader.

15 Y Gynhadledd

15.1
Y Gynhadledd fydd awdurdod pennaf y Blaid ac felly bydd yn agored i bob aelod.

15.2
Bydd y Gynhadledd yn gyfrifol am:

15.2i
Benderfynu polisi'r Blaid

15.2ii
Ethol Swyddogion Cenedlaethol.

15.3
Disgrifir gweithgareddau a chyfansoddiad y Gynhadledd yn Rheolau Sefydlog y Gynhadledd.

15 Conference

15.1
Conference shall be the highest authority of the Party and as such will be open to all members.

15.2
Conference shall be responsible for:

15.2i
Determining the Party's policy

15.2ii
Electing National Officers.

15.3
The conduct and constitution of Conference are described in the Standing Orders for Conference.

16 Swyddogion Cenedlaethol

16.1

Bydd gan y Blaid y Swyddogion Cenedlaethol a restrir yn 16.3 isod, a etholir yn unol â'r Rheolau ar gyfer Ethol Swyddogion Cenedlaethol, er mwyn cyflawni'r swyddogaethau a ddisgrifir yn Swydd Ddisgrifiadau Swyddogion Cenedlaethol.

16.2

Mae'r Blaid yn amcanu at sicrhau bod rhestr ei Swyddogion Cenedlaethol yn gytbwys o ran rhyw.

16.3

16.3i

Arweinydd: Yr Arweinydd fydd Arweinydd grŵp y Blaid yn y Senedd.

16.3ii

Cadeirydd: Y Cadeirydd fydd yn gyfrifol am beirianwaith mewnol y Blaid ac am gynrychioli llais yr aelodau.

16.3.iii

Dirprwy Gadeirydd: Gellir ethol Dirprwy Gadeirydd gan aelodau'r Pwyllgor Gwaith o blith ei aelodau. Pan fydd y Cadeirydd yn ddyn bydd y Dirprwy'n fenyw, a fel arall. Bydd rôl y Dirprwy yn ychwanegol at y swyddogaeth sydd yn gyfrifol am aelodaeth y person o'r Pwyllgor Gwaith.

16.3iv

Cynrychiolwyr Rhanbarthol: At ddibenion cynrychiolaeth ranbarthol ar y PGC, dylid ffurfio pedwar clwstwr o Daleithiau, gyda phob un yn ethol dau gynrychiolydd, yn gyfartal o ran rhyw. Cyfeirir at yr endidau hyn fel Rhanbarth/Rhanbarthau.

16.3v

Trysorydd

16.3vi

Cyfarwyddwyr: Etholir nifer o Gyfarwyddwyr yn gyfrifol am feysydd gwaith penodol, fel y'i diffinir gan y Cyngor Cenedlaethol.

16 National Officers

16.1

The Party shall have National Officers as described in 16.3 below, elected according to the Rules for the Election of National Officers, in order to fulfil the functions described in the National Officers' Job Descriptions.

16.2

It is the aim of the Party that it should have a gender balanced list of National Officers.

16.3

16.3i

Leader: The Leader shall be the Leader of the Party's group in the Senedd.

16.3ii

Chair: The Chair shall take responsibility for internal Party machinery and for representing the voice of the members.

16.3.iii

Deputy Chair: A Deputy Chair may be elected by members of the National Executive Committee from amongst its members. When the Chair is a man, the Deputy shall be a woman and vice versa. The role of Deputy Chair shall be additional to the role by which the person is a member of the NEC.

16.3iv

Regional Representatives: For the purpose of regional representation on the NEC, four clusters of Daleithiau shall be formed, each electing two representatives, gender balanced. These regions shall be referred to as Rhanbarth (pl: Rhanbarthau).

16.3v

Treasurer

16.3vi

Directors: Conference shall elect a number of Directors, each responsible for a defined field of activity agreed by National Council.

16.3vii
Cadeirydd y Pwyllgor Llywio

16.4
Gall y Gynhadledd hefyd ethol Llywydd Anrhydeddus yn dilyn enwebiad gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, i gydnabod gwasanaeth neilltuol i'r Blaid.

16.3vii
Chair of Steering Committee

16.4
Conference may also elect an Honorary President following nomination by the National Executive, in recognition of distinguished service to the Party.

17 Rheolau Sefydlog a Rheolau

17.1
Bydd y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yn llunio ac yn cynnal Rheolau Sefydlog a Rheolau dros y canlynol:

17.1i
Gweithgarwch a chyfansoddiad pob corff y mae cyfeiriad ato yn y Cyfansoddiad hwn

17.1ii
Derbyn aelodau, ynghyd â rheolau disgyblaeth a safonau

17.1iii
Dewis ymgeisyddion i sefyll yn enw'r Blaid mewn unrhyw etholiad

17.1iv
Ymddygiad cynrychiolyddion etholedig y Blaid, a grwpiau, ar bob lefel llywodraeth

17.1v
Swydd-ddisgrifiadau pob swyddog cenedlaethol yn y Blaid ac unrhyw swyddog arall y tybia sy'n addas

17.1vi
Unrhyw agwedd arall o waith y Blaid y tybia sydd ei angen, neu sy'n briodol.

17.2
Bydd yr holl Reolau hyn yn seiliedig ar egwyddorion y Cyfansoddiad hwn.

17.3
Bydd yr holl Reolau hyn yn cael eu cyflwyno gerbron y Cyngor Cenedlaethol i'w diwygio a/neu eu cymeradwyo.

17.4
Dim ond y Gynhadledd, yn rhinwedd ei swyddogaeth fel awdurdod pennaf y Blaid yn ôl cymal 15 o'r Cyfansoddiad hwn, a gaiff sefydlu a newid Rheolau Sefydlog y Gynhadledd.

17 Standing Orders and Rules

17.1
The National Executive Committee shall draw up and maintain Standing Orders and Rules covering the following:

17.1i
The conduct and constitution of all bodies referred to in this Constitution

17.1ii
Approving membership, including provision for discipline and standards

17.1iii
Selection of candidates to stand at any election in the name of the Party

17.1iv
Conduct of the Party's elected members and groups at all levels of government

17.1v
Job descriptions for national officers of the Party and any other roles it may consider necessary

17.1vi
Any other aspect of the Party's activity which it considers necessary or appropriate.

17.2
All such Rules shall be based on the principles laid down in this Constitution.

17.3
All such Rules shall be submitted to the National Council for amendment and/or adoption.

17.4
The Standing Orders of Conference shall be laid down and changed only by Conference in its role as the highest authority of the Party, as laid down in clause 15 of this Constitution.

17.5

Gellir newid yr holl setiau o Reolau a Rheolau Sefydlog y cyfeirir atynt yn 17.1 uchod gan fwyafrif syml o'r rhai sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y corff cymeradwyo priodol.

17.6

Bydd gan y Rheolau Sefydlog a'r Rheolau y cyfeirir atynt uchod yr un statws a phe baent wedi eu hymgorffori yn y Cyfansoddiad hwn, a bydd strwythurau a threfniadau'r Blaid, y cyfeirir atynt yn y Rheolau Sefydlog ac yn y Rheolau, yn gaeth iddynt. Yr unig nodwedd sy'n wahanol rhyngddynt a phrif gorff y Cyfansoddiad yw'r broses o'u drafftio a'u diwygio.

17.7

Lle bo anghysondeb rhwng y Rheolau Sefydlog hyn a'r Cyfansoddiad, y Cyfansoddiad hwn fydd oruchaf.

17.5

All of the above sets of Rules and Standing Orders in 17.1 above may be amended by simple majority of those present and voting in the appropriate approving body.

17.6

All Standing Orders and Rules referred to above shall have the same status as if they were incorporated in this Constitution, and will be binding on the structures and procedures of the Party to which they refer. The only feature of them that differs from the main body of the Constitution is the process for drafting and amendment.

17.7

In the event of any conflict between such Standing Orders or Rules and this Constitution the interpretation set out in this Constitution shall prevail.

18 Newid y Cyfansoddiad

18.1
Ni cheir newid y Cyfansoddiad hwn ond trwy bleidlais o leiaf deuparth y cynrychiolyddion sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y Gynhadledd.

19 Dehongliad

19.1
Os digwydd bod unrhyw anghysondeb rhwng fersiynau Cymraeg a Saesneg y Cyfansoddiad neu'r dogfennau y cyfeirir atynt yn 17 uchod, y fersiwn a ddrafftwyd gyntaf gaiff flaenoriaeth. Bydd pob dogfen yn dangos mewn troednodyn ym mha iaith y'i drafftwyd hi gyntaf.

19.2
Os digwydd bod unrhyw gwestiwn yn codi ynglŷn â dehongliad y Cyfansoddiad neu'r dogfennau y cyfeirir atynt yn 17 uchod, bydd cadeirydd y cyfarfod (neu rhwng cyfarfodydd, Cadeirydd y Blaid) yn dyfarnu ar y mater a bydd ei ddyfarniad yn derfynol oni bai bod cynnig yn cael ei basio yn gofyn i'r person symud o'r Gadair. Bydd pob ddyfarniad o'r fath yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol, a fydd yn argymhell gweithredu i ddileu unrhyw amwysedd.

18 Amending the Constitution

18.1
This Constitution may not be changed except by a vote of at least two-thirds of the delegates present and voting at Conference.

19 Interpretation

19.1
In the event of any discrepancy between the Welsh and English versions of this Constitution or of the documents referred to in 17 above, the version first drafted shall be preferred. Each document shall identify in a footnote the language in which it was first drafted.

19.2
Should any question arise regarding the interpretation of the Constitution or the documents referred to in 17 above, the chair of the meeting (or between meetings, the Chair of the Party) shall adjudicate on the question and his or her adjudication shall be final unless a motion is passed requiring the person to vacate the Chair. All such adjudications shall be reported to the National Executive, which shall propose action to remove any ambiguity.

20 Argyfwng

20.1

Os bydd sefyllfa o argyfwng lle mae angen gweithredu'n fuan er lles y Blaid, bydd gan y Pwyllgor Gwaith Cenedlaethol yr hawl i newid unrhyw reolau sefydlog dros dro.

20.2

Bydd mwyafrif syml o aelodau'r Pwyllgor Gwaith, naill ai trwy bleidleisio mewn cyfarfod ffurfiol, neu drwy ddull arall y tu allan i gyfarfod, yn ddigon i benderfynu a oes argyfwng ai peidio, ac i gytuno ar y newidiadau sydd eu hangen.

20.3

Rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyflwyno adroddiad o unrhyw benderfyniadau a wnaed dan y cymal hwn i gyfarfod nesaf y Cyngor Cenedlaethol.

**Lluniwyd y ddogfen hon yn wreiddiol yn Saesneg*

20 Emergencies

20.1

In the event of an emergency where there is a need to act quickly in the interests of the Party, the National Executive Committee shall have the power to make temporary amendments to any of the Party's standing orders.

20.2

A simple majority of the members of the National Executive Committee, voting either at a formal meeting or by any other means outside of a meeting shall be enough to determine that an emergency exists, and to agree on any necessary changes.

20.3

The National Executive Committee must submit a report of any decisions made under this clause to the next meeting of the National Council.

**This document was originally drafted in English*